

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

55-1

BRNO 2014

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 55

Volume 55

Číslo 1

Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková,
Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design s.r.o.

Software
Software

Adobe InDesign CS6

Fotografie na obálce
Cover Photography

Hostěradice, okr. Znojmo. Sestava nádob s kremací ze žárového hrobu
kultury zvoncovitých pohárů. (viz obr. 10 na str. 59)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2014
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2014 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

MOHYLA KULTURY NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ V MALŽYCÍCH, POW. KAZIMIERZA WIELKA

BARROW OF THE THE FUNNEL BEAKER CULTURE IN MALŻYCE, KAZIMIERZA WIELKA DISTRICT

KRZYSZTOF TUNIA, PIOTR WŁODARCZAK

Abstrakt

The reported research in Malżyce, site no. 30, situated on one of the of the vast loess-covered elevations of the Małopolska Upland has brought valuable data on the Funnel Beaker (TRB) and the Corded Ware (CWC) cultures in West Małopolska. The central grave of the TRB barrow was accompanied by five chronologically younger graves of the CWC and three graves of the Early Bronze Age Mierzanowice culture. In the TRB grave two vessels and a flint trapezium were found. In its size and constructional traits the Malżyce TRB barrow is analogous to various CWC features of this type. But because of its dating – the TRB tumulus in Malżyce cannot be regarded as a valid argument for deriving CWC burial mounds from TRB structures.

Keywords

Neolithic, Funnel Beaker culture, West Małopolska, barrows, burial customs, chronology

1. Úvodem

Území malopolských sprašových vrchovin je již řadu let velmi intenzivně zkoumáno archeology z krakovského oddělení Ústavu archeologie a etnologie Polské akademie věd (Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk). K nejprobádanějším patří okolí raně středověkého hradiska ve Stradowě (pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyskie) ležící v západní části této oblasti. Výsledkem těchto intenzivních terénních aktivit bylo objevení nových raně středověkých lokalit a především řady dosud neznámých pravěkých lokalit, z nichž je větší počet datován do období neolitu. Na současný stav poznání vývoje osídlení tohoto mikroregionu měly zásadní vliv dlouhodobé povrchové sběry a také na několika místech realizovaný archeologický výzkum. Z těch je třeba zmínit výzkum osady kultury nálevkovitých pohárů (KNP) v Zawarży, pow. Pińczów (Kulczycka-Leciejewiczowa 2002), megalitických hrobek kultury nálevkovitých pohárů a pohřebiště kultury šňůrové keramiky (KŠK) v Zagaju Stradowském, pow. Kazimierza Wielka (Gromnicki 1961; Burchard 1998) a výzkumné práce vedené v posledních letech na komplexu pohřebišť v Malžycích, pow. Kazimierza Wielka (m.j. Jarosz a kol. 2009, 2013; Tunia, Włodarczak 2011). Díky nim se podařilo získat důležitá data pro studium kultury nálevkovitých pohárů a šňůrové keramiky v Malopolsku.

Oblast našeho zájmu tvoří součást subregionu Niecký Nidziański (Kondracki 1994). Maximální kulminace zde dosahuje výšky 368 m n.m. Sprašové vrchoviny se zvedají 100–150 metrů nad úroveň písčité terasy řeky Nidy. Situovány jsou nejčastěji ve směru SZ–JV. Jednotlivé pahorky rozdělují hluboké strže a úvaly. Velmi úrodné půdy se staly důvodem intenzivního zemědělského hospodářství a v důsledku toho pak i značného odlesnění sledovaného území. To zapříčinilo zesílení erozních procesů, které měly dopad na postupnou destrukci neolitických pohřebišť

Poloha lokality na mapě Evropy.
Location of the site on a map of Europe.

lokalizovaných především na kulminacích vyvýšenin. Během povrchových sběrů, vedených v roce 2003, byly zaznamenány 4 mohyly postupně ničené orbou, které jsou dnes zachytitelné pouze jako výrazně tmavší plochy na povrchu (obr. 1). Od roku 2004 probíhal zachranný archeologický výzkum. V letech 2004–2005 se prováděly výkopové práce v rámci mohyly č. 1 na lokalitě č. 30 v Malžycích, která je hlavním předmětem tohoto příspěvku. V roce 2008 bylo prozkoumáno místo označené jako mohyla č. 2 (Jarosz a kol. 2009) a č. 3 (Jarosz a kol. 2013). V následujících letech je pak plánováno prozkoumání dalších, orbou ničených objektů.

2. Mohyla č. 1 v Malžycích

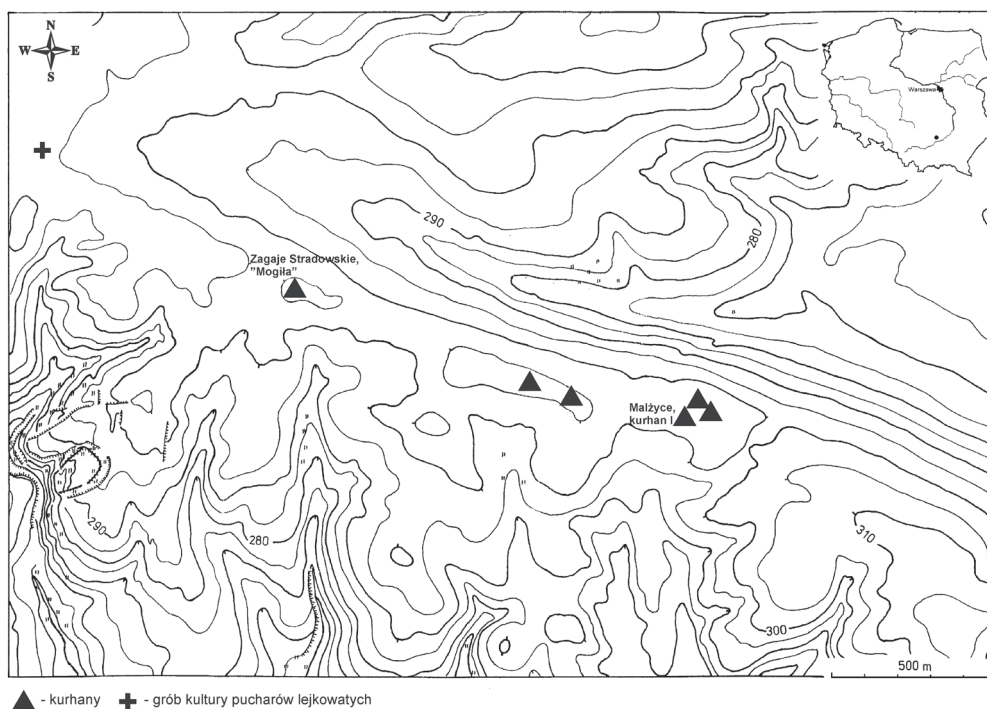
Lokalita č. 30 v Malžycích je lokalizována na jedné z rozlehlých sprašových vyvýšenin, delší osou situované ve směru SZZ–JVV. Na stejné kulminaci cca 1200 m severozápadním směrem se nacházela mohyla v Zagaju Stradowském (Gromnicki 1961; Burchar 1998) zkoumaná v předchozích letech.

V místě označeném jako „mohyla 1“ byla prozkoumána plocha o rozměrech 323,5 m² (obr. 2). Existenci mohyly v těchto místech nasvědčovalo tmavší zbarvení zeminy kruhového tvaru (o průměru více než deseti metrů), tomuto útvaru odpovídající odlišná struktura sprašového podloží po odstranění vrstvy

ornice a také vzájemná orientace odkrytých hrobů. Centrální hrob tvořil nepochybně objekt č. 1 (KNP). Zbývající hroby (5 objektů KŠK a 3 objekty měřanovické kultury) obklopovaly centrální hrob z jižní a východní strany. Některé z nich musely být původně vkopány do násypu mohyly. Pravděpodobně nejstarší objekt KŠK představoval výklenkový hrob č. 2 lokalizovaný nejbližší střed mohyly. Pod jeho vstupní jamou se nacházel výklenek hrobu č. 4. Je zcela jasné, že byla vyhloubena později než krypta hrobu č. 2.

Objekt č. 1 měl zhruba obdélníkový tvar situovaný delší osou ve směru Z–V. Západní, kratší strana, byla obloukovitě prohnutá. Výplň tvořila černohnědá zemina s četnými dřevěnými uhlíky (obr. 3). Objekt měl rozměry 325×145 cm a jeho maximální hloubka činila kolem 65 cm od úrovně terénu. Stopy skeletu nebyly zaznamenány. Na dně se našly dvě nádoby a pazourkový artefakt.

1. Esovitě profilovaný šálek s páskovým uchem vyčnívajícím nad okraj nádoby. Okraje ucha jsou jen lehce zvednuté – po vzoru uch typu *ansa lunata*. Dno je lehce vypouklé. Vnější plocha má hnědou barvu, povrch je hlazený, lehce lesklý, pokrytý vrstvičkou proplavené hlínky. Keramická hmota je ostřená jemnozrným pískem. Rozměry: výška – 10,5 cm, průměr okraje – 10,5 cm, průměr dna – 5,3 cm, šířka ucha – 4,5–5,5 cm, síla střepe – 5 mm.

Obr. 1. Poloha komplexu mohyl a megalitických hrobek KNP v Malžycích, pow. Kazimierza Wielka.

Fig. 1. Location of barrows and megalithic graves complex of the Funnel Beaker culture in Malżyce, Kazimierza Wielka district.

2. Nízký esovitě profilovaný šálek s širokým páskovým uchem zřetelně vyčnívajícím nad okraj nádoby. Dno zaoblené se středovým vtlačeným pupkem. Okraje ucha jsou lehce zvednuté – podobně jako formy typu *ansa lunata*. Ve středu se nachází obloukovitě prohnuté žebříko. U podstavy ucha jsou viditelné podélné důlky formující dvě výrazné rýhy. Vnější povrch má tmavě hnědou barvu a je pokrytý vrstvičkou proplavené hlínky, pečlivě hlazený a lesklý. Keramická hmota je markantně oslazená jemnozrnným pískem. Rozměry: výška – 3,5 cm, průměr okraje 13,2 cm, šířka ucha – 5,7–7,4 cm, síla stěpy – 3–5 mm.
3. Trapéz z čokoládového silicitu s pravidelnou strnou retuší z obou stran. Rozměry: 12×13×3 mm.

Kromě toho se ve výplni nacházely 4 malé zlomky keramiky KNP, přičemž ve dvou případech šlo o okrajové zlomky s výzdobou v podobě horizontálních zářezů, jeden fragment pak pocházel z malé nádoby s úzkým hrdlem snad lahvovitěho tvaru. Zaznamenány byly také četné kousky uhlíků. Téměř všechny pocházely z dubu (*Quercus* sp.) a pouze v jednom případě šlo o lísku (*Corylus avellana*) (určeno: Maria Lityńska-Zajac, Magdalena Moskal).

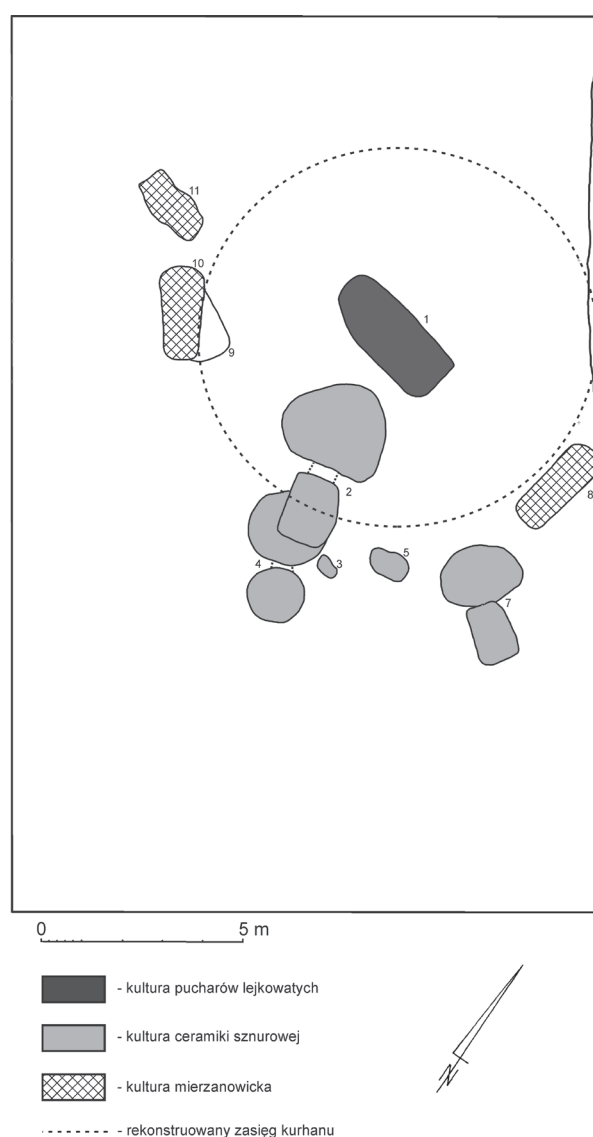
Všechny hroby KŠK zachycené při mohyle v Malžycích souvisí s III. stupněm této kultury na Malopolské vrchovině, tedy s klasickou fází krakovsko-sandoměrské skupiny. Tři objekty měly výklenkovou konstrukci (hroby č. 2, 4 a 7). V jámovém objektu č. 5 se nacházel individuální dětský hrob. V malé, mělké jámě č. 3 byl nalezen pouze pohár spojovaný s KŠK. S obdobnými objekty se setkáváme také u jiných mohyl a zdá se, že se nejedná o objekty sepulkrálního charakteru (srov. Jarosz a kol. 2009, 203). Pozornost si zaslouží bohatě vybavený hrob mužského jedince uloženého na pravém boku (objekt č. 2). Výbava sestávala z poháru, sekeromlatu šlezaňského typu, silicitové sekery, brusu, 6 pazourkových šipek a malého měděného „prostředníka“. Ve dvou zbývajících výklenkových hrobech byli zemřelí pochováni na levém boku a výbava by se dala charakterizovat jako typicky ženská. Všechny hroby KŠK lze datovat mezi léta 2500–2300 BC. Tudíž dobu vzniku mohyly KNP a počátky pohřebiště KŠK odděluje několik století.

Poslední chronologickou fází lokality v Malžycích představují 3 hroby měřanovické kultury. V nich byly nalezeny velmi špatně zachované kostrové hroby, uložené pro starší dobu bronzovou typickým způsobem, s dolními končetinami lehce skrčenými v bederním kloubu. V hrobě č. 11 se u zemřelého v poloze na pravém boku (muž?) nacházelo 10 silicitových šipek a pazourkový úštěp. Dva zbývajících hroby (č. 8 a 10) neobsahovaly žádnou hrobovou výbavu.

3. Hrob KNP v kontextu nálezů jihovýchodní skupiny KNP

Symbolická (?) povaha sepulkrálního objektu nepředstavuje v rámci jihovýchodní skupiny KNP ojedinělý jev (srov. např. hrob 3 z Pawłowa, pow. Sandomierz; Bargieł, Florek 2006, 386). Výjimečná je však forma mohyly. Jde o první případ, kdy byla v jihozápadní části Polska zaznamenána kruhová mohyla, kterou lze spojit s KNP a která by se v pozdější době stala podnětem ke vzniku pohřebiště kolem mohyly v době KŠK a kultury měřanovické.

Uvedený sled ve vývoji pohřbívání není nikterak ojedinělý. Již dříve bylo mnohokrát dokumentováno, že po určitém časovém odstupu byl prostor pohřebiště

Obr. 2. Malżyce, lokalita 30, mohyla č. 1. Plán sond. Kresba E. Włodarczak.

Fig. 2. Malżyce, site 30, barrow no. 1. Plan of the excavation unit. Drawing by E. Włodarczak.

KNP využíván lidem KŠK (Włodarczak 2006, 48–50). Dokladem mohou být nedaleké lokality v Kolosech, pow. Kazimierza Wielka (Kempisty 1978), Pełczyskach, pow. Pińczów (Rudnicki 2004; Rudnicki, Włodarczak 2007) a Zagaju Stradowském (Burchard 1998). Zaznamenáno bylo také ukládání hrobů KŠK do násypů megalitických hrobek KNP: v Karwině, pow. Proszowice (nepublikovaný výzkum K. Tuni), Kicharech Nowých, pow. Sandomierz (Kowalewska-Marszałek 2000), Malicích Kościelnych, pow. Opatów (Bargieła kol. 2001), Malžycích („hrobka 2”; Jarosz a kol. 2009), Niedźwiedzi, pow. Kraków (Burchard 1973), Rudně Górném, pow. Proszowice (nepublikované výzkumy K. Tuni) a Zagaju Stradowském (Burchard 1998).

Mimořádný význam mohyly v Malžycích tkví v tom, že konstrukce typická pro pohřební rítus KŠK byla vytvořena lidem KNP. Dalo by se tedy předpokládat, že zvyk sypání kruhových mohyl na Malopolské vrchovině pochází ještě z doby před

příchodem lidu nejstaršího horizontu KŠK ve 3. tisíciletí BC. Existence kruhových násypů KNP na jiných lokalitách v západním Malopolsku, založené na nepřímých prokazatelných předpokladech, byly shromážděny při příležitosti zpracování lokalizované nedaleko Malžyc mohyly v Kolosech (Włodarczak 2008, 167).

Konstrukce hrobu č. 1 v Malžycích se liší od typických objektů známých z malopolských pohřebišť KNP také absencí kamenů používaných na stavbu stěn a podlahy. V nejbližším okolí popisované mohyly byly dokumentovány hroby s kamenným obložením (hrobky č. 2 a 3 v Malžycích, hrob č. 1 z hrobky 1 v Zagaju Stradowském). Hroby bez kamenného obložení jsou známy především z plochých pohřebišť (np. Kruk, Milisauskas 1981, 75–79; Bagińska 1999) a pohřebišť lokalizovaných poblíž megalitických staveb (např. Bargieł, Florek 2006). Orientace hrobu – ve směru Z–V – je rovněž typická pro objekty nacházející se v megalitických hrobkách.

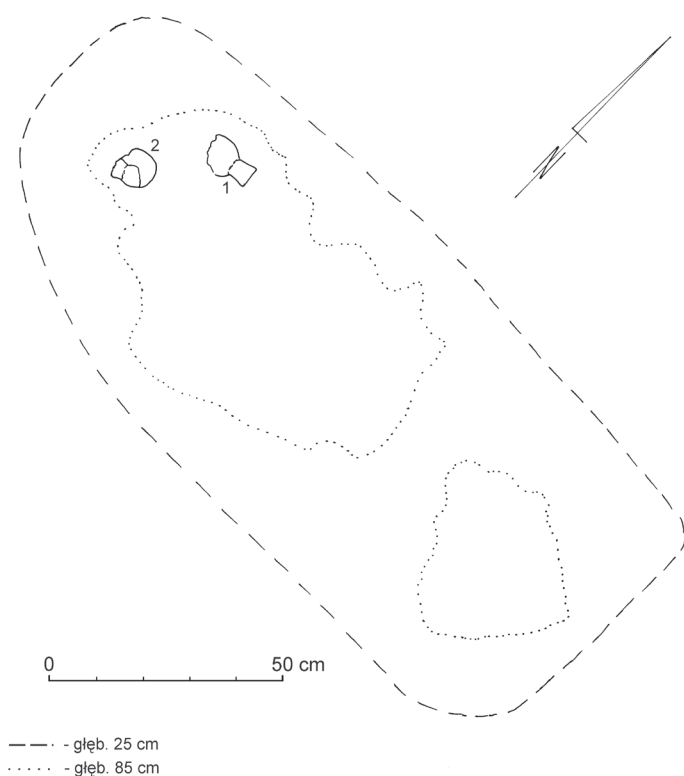

Obr. 3. Malżyce, lokalita 30, mohyla č. 1. Řez a profil hrobu 1. 1 – černo-hnědá zemina, 2 – tmavěžlutá spraš (lehce přepálená). Foto P. Włodarczak.

Fig. 3. Malżyce, site 30, barrow no. 1. Plan of the level and the cross-section of the grave no. 1. 1 – black-brown soil, 2 – dark-yellow loess (slightly burnt). Photo by P. Włodarczak.

Dvě nádoby z hrobu č. 1 (obr. 5) jsou z technologického hlediska vyrobené analogickým způsobem jako keramika z jiných hrobových souborů jihovýchodní skupiny KNP. Jednotlivé morfologické znaky (např. kulatý pupek ve střední části dna) i výzdoba nádob (obloukovitě prohnuté žebírko na uchu) nachází paralely rovněž z jiných lokalit. Typická je také samotná štíhlejší forma nádoby (obr. 5:2). Naopak nezvyklý je tvar ucha, odlišný od, v té době běžných, uch typu *ansa lunata*. Výrazně vyčnívající nad okraj pásková ucha nádob z Malžyc mají okraje jen lehce zvednuté. Mohlo by to naznačovat chronologickou blízkost s nálezy z vrstev C2–C1 na lokalitě „Starý Zámek“ v Jevišovicích (Medunová-Benešová 1981) a současně se starším horizontem Boleráz v jihozápadním Slovensku. Mnoho podobných exemplářů bylo objeveno např. v Hlinsku, kde byly nálezy spojovány právě s tímto časovým úsekem (Pavelčík 1995, s. 135, obr. 4). Zmiňované stylistické konotace by vymezovaly datování hrobu z Malžyc na období kolem poloviny 4. tisíciletí BC. Za důležitou je třeba považovat vazbu výše popisovaného inventáře na moravská pohřebiště KNP. To se týká především drahanovické fáze, čili horizontu mohyl s kamennou obvodovou konstrukcí (Šmíd 2003, 104–107). S tímto horizontem ho spojuje mnohem více znaků než s pozdějším ohrozimských horizontem (Šmíd 2003, 114).

K souboru nádob z hrobu č. 1 v Malžycích zatím nenacházíme na jiných pohřebištích jihovýchodní skupiny KNP přímé analogie. Už jen to, že se v rámci jednoho inventáře objevují dva koflíky, je zcela nezvyklé. S těmito formami nádob se setkáváme pouze jednotlivě nebo v doprovodu jiných typů keramiky (nejčastěji štíhlých dvouuchých amfor nebo láhví s límcem). Tudíž jedinečnost našeho souboru tkví jak v netypické formě mohylové konstrukce hrobky, tak i ve skladbě hrobového inventáře. Za zmínku, dle našeho mínění, stojí vazby na území Moravy, kde se s kruhovou a především oválnou formou mohyly setkáváme již v baalberské fázi KNP, přetrvávající pak až do bolerázského stupně. Taková interpretace potvrzuje polygenetický původ pohřebních zvyklostí lidu jihovýchodní skupiny kultury nálevkovitých pohárů. Dříve se důraz kladl především na „nížinnou“ genezi velkých hrobek podélného půdorysu – nejčastěji lichoběžníkového tvaru (např. Midgley 1985). Objekty tohoto typu byly objeveny na nedalekých lokalitách v Słonowicích (Tunia 2006) a Zagaju Stradowském (Burchard 1998; 2006). Velmi podobně se jevila rovněž hrobka č. 2 v Malžycích, lokalizovaná 550 metrů západním směrem od popisované mohyly (Jarosz a kol. 2009). V případě mohyly č. 1 v Malžycích byly v pohřebním ritu patrné vazby na území položené jihozápadně od malopolských spraší. Vzájemné chronologické relace a kulturní interpretace obou těchto trendů jsou však jen obtížně postižitelné.

Obr. 4. Malžyce, lok. 30, mohyla č. 1. Hrob 1. Kresba E. Włodarczak.

Fig. 4. Malžyce, site 30, barrow no. 1. The grave no. 1. Drawing by E. Włodarczak.

Z hrobu č. 1 byla získána dvě radiokarbonová data, vzorky určila Poznaňská radiokarbonová laboratoř (tab. 1; financováno z grantového projektu MNiSW nr NN109 285837). Stejně výsledky jako pro vzorky z hrobu č. 1 z mohyly 1 se získaly také z hrobu č. 1 z mohyly č. 2 v Malžycích (Poz-27989: 4700±40 BP), také spojovaného s kulturou nálevkovitých pohárů (Jarosz a kol. 2009, 209, tab. 2). Obdobné výsledky přineslo rovněž datování hrobů pod mohylou č. 1 v Kolosech (Włodarczak 2008). Na základě všech výsledků můžeme sumarizovat, že pohřebiště s mohylami a jinými druhy hrobek KNP v Malžycích je spjato s klasickým stupněm jihovýchodní skupiny této kultury a vzniklo v časovém rozmezí 3650–3350 BC, přesněji však toto období můžeme určit jen stěží. Tak široké datování (kolem 300 let) způsobuje, že soubory, pro které byla získána velmi podobná radiokarbonová data, mohly ve skutečnosti vzniknout ve zcela různých dobách. Hrob z Malžyc by tedy bylo možné synchronizovat jak se stupněm Br II. tak i Br III., podle lokality Bronocice vzdálené od Malžyc 11 km (Kruk, Miliśauskas 1983, 267–273; 1990, 223, 224; 1991, 174). Korelace se stupněm Br II. by zároveň znamenala velmi blízké chronologické vazby na materiál z nedaleké lokality v Zawarży, která je spojována se starším úsekem klasické fáze (např. Burchard 1981, 226 – 228; Burchard a kol. 1991, 99, fig. 2; Kulczycka-Leciejewiczowa 2002, 90–92). Ve prospěch staršího datování objektu č. 1 z Malžyc svědčí některé vlastnosti keramiky (např. existence oblouko-

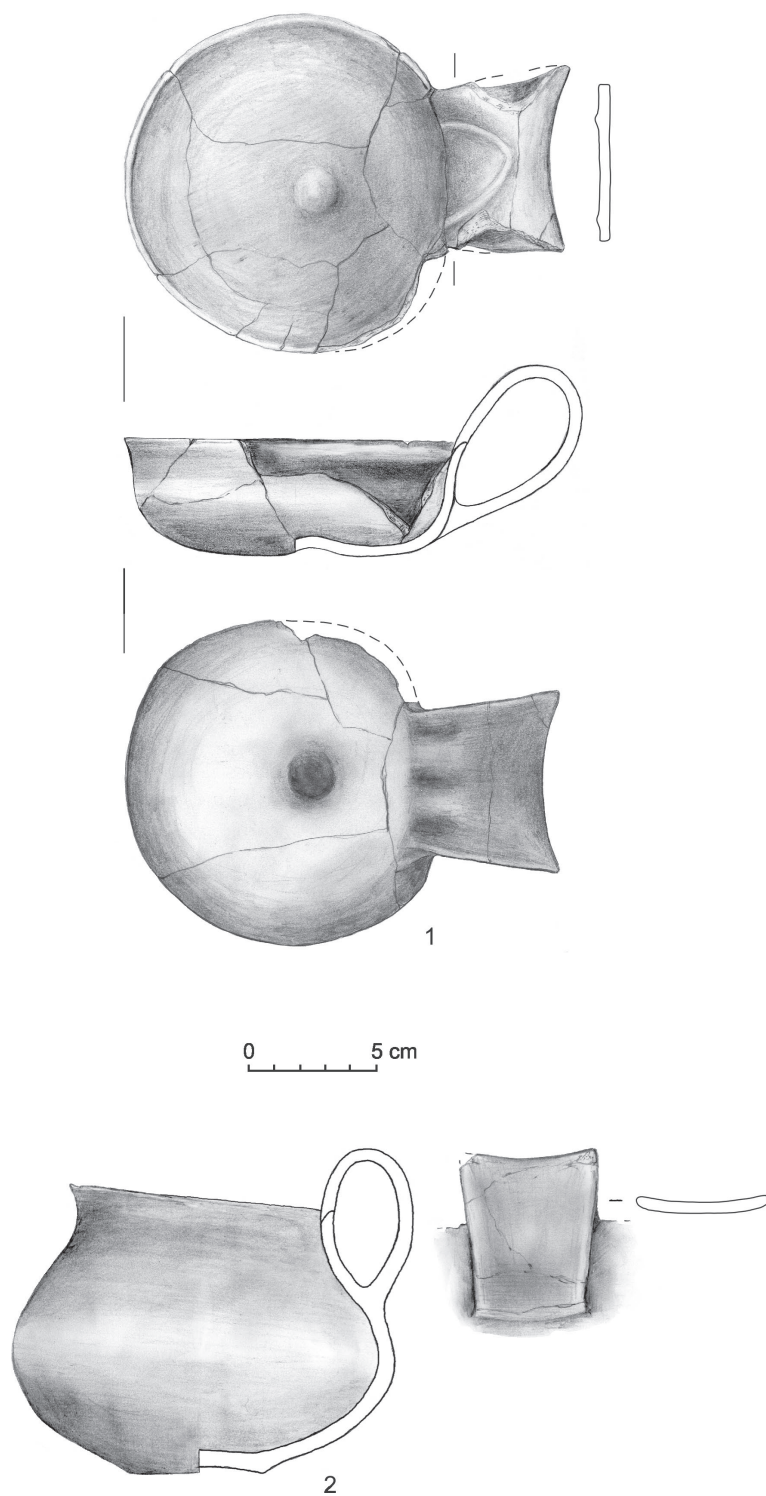
vitě prohnutého žebírka nebo vypuklého dna), pro které nacházíme analogie v materiálu z jiných souborů datovaných do staršího období, mimo jiné také z pohřebišť. Argumentem proti mohou být již dříve zmiňované stylistické vlastnosti uch, které naznačují datování do druhé poloviny 4. tisícletí BC, tudíž do průběhu stupně Br III. osady v Bronocicích.

V době objevení mohyly č. 1 v Malžycích se mohyla zdála být objektem zcela izolovaným. Situace se změnila po výzkumech realizovaných v roce 2008. Několik desítek metrů severním směrem od popisovaného objektu bylo prozkoumáno místo označené pracovním jako „mohyla č. 3“, kde se našly hroby s kamenným obložním a částí velké konstrukce odpovídající megalitickým hrobkám (Jarosz a kol. 2003). Obdobnou situaci se podařilo dokumentovat také v Obałkách, pow. Włocławek, kde se vedle hrobek „kujawského“ typu nacházely rovněž dvě mohyly kruhového půdorysu (Tetzlaff 1961, 44). Zdá se, že mohyla v Malžycích také patřila do rozsáhlého sepulkrálního komplexu, jehož součástí tvoří hrobky různých konstrukcí a není vyloučeno, že se zde nacházely také ploché kostrové hroby. V této situaci odlišnosti v hrobových konstrukcích nemusí nutně vyplývat z jejich rozdílného datování, ale mohou být výsledkem různorodé povahy pohřebního ritu. Vedle lichoběžníkových, obdélníkových i trojúhelníkových hrobek „kujawského“ typu, navazujících na model známý z nižších území, mohly souběžně vznikat kulaté i oválné mohyly inspirované baalberskými hrobkami.

Poř. č.	druhové označení	hloubka	lab. č.	BP	BC (1σ), OxCal v.3.10 (Bronk Ramsey 2005)
1	<i>Quercus</i> sp.	75–85 cm	Poz-34682	4750±40 BP	3640–3380
2	<i>Quercus</i> sp.	65–75 cm	Poz-34736	4700±40 BP	3630–3370

Tab. 1. Radiokarbonová data získána pro vzorky z hrobu č. 1 v Malžycích (pow. Kazimierza Wielka).

Tab. 1. Malżyce, Kazimierza Wielka district, site no. 30, barrow no. 1. Radiocarbon determinations from the grave no. 1.

Obr. 5. Malžyce, lok. 30. Výbava hrobu 1. Kresba U. Potyrała, A. Kosik-Roczalska.

Fig. 5. Malžyce, site 30, barrow no. 1. The grave goods of the grave no. 1. Drawing by U. Potyrała, A. Kosik-Roczalska.

Literatura

- Bagińska, J. 1999:** Badania kurhanów kultury ceramiki sznurowej na Grzędzie Sokalskiej – kurhan nr 3 na stan. 25 w Łubczu, pow. Tomaszów. *Archeologia Polski Środkowowschodniej* 4, 57–66.
- Bargieł B., Florek, M. 2006:** Cmentarzysko w Pawłowie, pow. Sandomierz na tle innych podobnych stanowisk kultury pucharów lejkowatych. In: J. Libera, K. Tunia K. (eds.): *Idea megalityczna w obrządku pogrzebowym kultury pucharów lejkowatych*. Lublin-Kraków: Instytut Archeologii UMCS, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 385–400.
- Bargieł, B., Florek, M., Libera, J. 2001:** Groby ludności kultury ceramiki sznurowej i mierzanowickiej ze stanowiska 1 w Malicach Kościelnych, woj. świętokrzyskie. *Sprawozdania Archeologiczne* 53, 231–259.
- Burchard, B. 1973:** Z badań neolitycznej budowlino trapezowatej w Niedźwiedziu, pow. Miechów (stan. 1). *Sprawozdania Archeologiczne* 25, 39–48.
- Burchard, B. 1981:** Kultura pucharów lejkowatych w Małopolsce zachodniej. In: T. Wiślański (ed.): *Kultura pucharów lejkowatych w Polsce: (studia i materiały)*. Poznań: Polska Akademia Nauk, Oddział w Poznaniu, 221–238.
- Burchard, B. 1998:** Badania grobowców typu megalitycznego w Zagaju Stradowskim w południowej Polsce. *Sprawozdania Archeologiczne* 50, 149–156.
- Burchard, B. 2006:** Grobowce typu megalitycznego w Zagaju Stradowskim, pow. Kazimierza Wielka. In: J. Libera, K. Tunia (eds.): *Idea megalityczna w obrządku pogrzebowym kultury pucharów lejkowatych*. Lublin-Kraków: Instytut Archeologii UMCS, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 301–305.
- Gromnicki, J. 1961:** Grób kultury czasz lejkowatych w Stradowie, pow. Kazimierza Wielka. *Sprawozdania Archeologiczne* 12, 11–16.
- Jarosz, P., Tunia, K., Włodarczak, P. 2009:** Burial mound no. 2 in Malżyce, the district of Kazimierza Wielka. *Sprawozdania Archeologiczne* 61, 175–231.
- Jarosz, P., Tunia, K., Włodarczak, P. 2013:** Neolitycké mohyly 2 a 3 na lokalitě 30 v Malžycích: příspěvek k poznání pohřebního ritu kultury nálevkovitých pohárů a kultury se šňůrovou keramikou na západomalopolských sprašových vrchovinách. In: I. Cheben, M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín - 2010: zborník referátov z 29. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska: Vršatské Podhradie, 27.-30. 9. 2010*. Archaeologica Slovaca. Monographiae. Communicationes Instituti archaeologici Nitriensis Academiae scientiarum Slovacae 15. Nitra: Archeologický ústav SAV, 115–132.
- Kempisty, A. 1978:** *Schyłek neolitu i początek epoki brązu na Wyżynie Małopolskiej w świetle badań nad kopcami*. Warszawa: Wydawnictwa UW.
- Kondracki, J. 1994:** *Geografia Polski: mezoregiony fizyczno-geograficzne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kowalewska-Marszałek, H. 2000:** Das neolithische Gräberfeld von Kichary Nowe in Kleinpolen: das Phänomen der Kontinuität und die Frage des Kulturwandels. In: H.-J. Beier: *Varia neolithica I. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas* 22. Langenweissbach: Beier & Beran, 133–141.
- Kruk, J., Milisauskas, S. 1981:** Wyżynny osiedle neolityczne w Bronocicach, woj. kieleckie. *Archeologia Polski* 26(1), 65–113.
- Kruk, J., Milisauskas, S. 1990:** Radiocarbon dating of neolithic assemblages from Bronocice. *Przegląd Archeologiczny* 37, 195–228.
- Kulczycka-Leciejewiczowa, A. 2002:** *Zawarża osiedle neolityczne w południowopolskiej strefie lessowej*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii PAN.
- Medunová-Benešová, A. 1981:** *Jevišovice - Starý Zámek, Schicht C2, C1, C: Katalog der Funde*. Fontes Archaeologiae Moraviae 13. Brno: Archeologický ústav ČSAV v Brně.
- Midgley, M. S. 1985:** *The origin and function of the long barrows of Northern Europe*. BAR International Series 259. Oxford: B.A.R.
- Pavelčík, J. 1995:** Keramika horizontu I z Hlinska u Lipníku nad Bečvou. *Pravěk Nová řada* 3/1993, 79–141.
- Rudnicki, M. 2004:** Starożytności pełczyckie: zaskakujące wyniki badań archeologicznych w Pełczyskach, gm. Złota. In: Z. Leks, P. Kamiński, (eds.): *Miejsca szczególne w archeologii zachodniomalopolskich wyżyn lessowych: konferencja archeologiczna: Działoszyce 6 czerwca 2004 r.* Zeszyt nr. 1. Tuchów: Urząd Miasta i Gminy Działoszyce, 25–49.

Rudnicki, M., Włodarczak, P. 2007: Graves of the Corded Ware culture at the multicultural site 6 in Pełczyska, district of Pińczów, Świętokrzyskie province. *Sprawozdania Archeologiczne* 60, 219–266.

Tetzlaff, W. 1961: Grobowce kultury pucharów lejkowych ze Zberzynka, pow. Konin i Obalek, pow. Koło. *Fontes Archaeologici Posnaniensis* 12, 40–47.

Tunia, K. 2006: „Temenos” kultury pucharów lejkowych w Słonowicach, pow. Kazimierza Wielka: badania 1979-2002: trzecie sprawozdanie. In: J. Libera, K. Tunia (eds.): *Idea megalityczna w obrządku pogrzebowym kultury pucharów lejkowych*. Lublin-Kraków: Instytut Archeologii UMCS, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 335–340.

Tunia, K., Włodarczak, P. 2011: Barrow of the Funnel Beaker Culture in Malżyce, Kazimierza Wielka district. *Sprawozdania Archeologiczne* 63, 203–219.

Šmíd, M. 2003. *Mohylová pohřebišť kultury nálevkovitých pohárů na Moravě*. Pravěk Supplementum 11. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno.

Włodarczak P. 2006: *Kultura ceramiki sznurowej na Wyżynie Małopolskiej*. Kraków: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.

Włodarczak, P. 2008: Absolute chronology of the barrow in Kolosy. *Sprawozdania Archeologiczne* 60, 151–168.

On-line zdroj

Bronk Ramsey, Ch. 2005: *OxCal programm* [online]. Dostupné z: <http://c14.arch.ox.ac.uk/oxcal3/oxcal.htm>

Summary

In the years 2004 and 2005, the authors conducted excavations of barrow I in Malżyce, situated in the compass of the Little Poland Loess Upland. Altogether, the area of 323.5 m² was excavated. The mound of the barrow was completely destroyed by modern land cultivation. Originally, it was several dozen metres in diameter. The centrally-located grave (No 1) was almost shaped like a rectangle, oriented on W-E axis, and measured 3,25 x 1,45 m. There was no skeleton. However, there were two vessels found, dating to the late phase of the Funnel Beaker culture (TRB). Within the mound, and also in its immediate vicinity, five graves of the Corded Ware culture were found (including 3 niche constructions) and 3 graves of the Early Bronze Age Mierzanowice culture. Owing to the excavations in Malżyce, it was for the first time possible to document the existence of a round TRB barrow in southern Poland. Previously known were only elongated forms: trapezium-shaped or rectangular ones. Such a variety of sepulchral forms indicates a polygenetic character of burial practices among the population of the South-Eastern group of the TRB. Owing to the discoveries in Malżyce, the links with the areas located to the south-west of the Little Poland Loess Upland can be more clearly understood. On the territory of Moravia, the barrow in the shape of a circle, or – first and foremost – an oval, occurs as early as the Baalberg phase of the TRB and lasts until the period of Boleráz.

Kontakt

Krzysztof Tunia

Instytut Archeologii i Etnologii PAN/Oddział
Kraków
Ślawkowska 174
31-016 Kraków
Polska
ktunia@gmail.com

Piotr Włodarczak

Instytut Archeologii i Etnologii PAN/Oddział
Kraków
Ślawkowska 174
31-016 Kraków
Polska
wlodarczak.piotr@gmail.com